

الگوها و شاخص‌های توسعه شهری پایدار

با تأکید بر رشد هوشمند شهری

دکتر حسین نظم فر^۱، هاجر آقایی^۲*

۱- دانشیار گروه جغرافیا، دانشگاه محقق اردبیلی، uma.ac.ir@nazmfar

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری_گرایش برنامه‌ریزی مسکن، Hajaraghayari@yahoo.com

چکیده

امروزه به دلیل افزایش جمعیت شهری توسعه کالبدی شهرها امری اجتناب‌ناپذیر است و از سوی دیگر جهت جلوگیری از مشکلات توسعه کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی در دهه‌های گذشته رویکرد رشد هوشمند شهری به‌عنوان یک راهبرد رشد شهر مورد توجه قرار گرفته است. در حقیقت راهبرد رشد هوشمند، سعی در شکل‌دهی مجدد شهرها و هدایت آن‌ها به‌سوی اجتماع توانمند با دسترسی به محیط‌زیست مطلوب دارد. این مقاله پژوهشی است در باب مفهوم توسعه پایدار با تأکید بر رشد هوشمند شهری است. در این مقاله سعی شده است تا شاخص‌های پایداری شهری پس از شناخت، طبقه‌بندی‌شده و ملاحظات اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست‌محیطی آن‌ها در بستر اجرایی شهرهای پایدار مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد تا از این رهگذر به شاخص‌شناسی جامعی از اصول و قواعد توسعه پایدار شهری با تأکید بر رشد هوشمند شهری دست یابد. حاصل این جستار به این مطلب اذعان دارد که به‌کارگیری اصول شهر پایدار در طراحی شهرها نه‌تنها موجب کاستن مصرف انرژی و ایجاد اقتصادی پایدار می‌گردد بلکه در نظر گرفتن این اصول به ایجاد محیط‌زیست سالم‌تر، عدالت فراگیرتر و زندگی باکیفیت‌تر منجر گردیده و می‌تواند راهگشایی برای شهرهای کنونی ما در رسیدن به پایداری در تمامی عرصه‌ها باشد. بر این اساس و با توجه به پیچیدگی ذاتی شهرها و ابعاد مختلف تأثیرگذاری آن‌ها، شناخت عوامل اصلی و کلیدی در جهت دستیابی به پایداری شهری ضروری به نظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: پایداری، توسعه، شاخص‌های پایداری، توسعه پایدار شهری، رشد هوشمند شهری

۱- مقدمه

بهترین تعریف متداول برای توسعه پایدار را کمیسیون جهانی محیط‌زیست و توسعه معروف به کمیسیون برتئلند ارائه کرده است. این کمیسیون در گزارشی (آینده مشترک ما) نوشت: بشریت توانایی آن را دارد که توسعه خود را پایدار کند. توسعه را زمانی پایدار می‌خوانیم که مخرب نباشد و امکان حفظ منابع را برای آیندگان فراهم آورد. علت اصلی توجه به توسعه پایدار محدود بودن امکانات و نامحدود بودن نیازهای بشری است که جمعیت فزاینده به این نیازها سیر تصاعدی داده است و منابع کاهنده برای تحقق توسعه پایدار لازم است که تغییراتی در شیوه زندگی ما به وجود آید. نگرش توسعه پایدار بر این اندیشه است که فن‌آوری نمی‌تواند هرگونه کاهش منابع طبیعی را جبران سازد و سرمایه طبیعی مکمل سرمایه انسان‌ساخت است و در این راستا سازمان ملل از مبانی و دیدگاه مفهومی توسعه پایدار حمایت می‌کند و راه دستیابی به توسعه پایدار را وجود بسترهای فرهنگی مناسب می‌داند که با آموزش و آگاهی دادن به مردم می‌توان به آن دست یافت (کیانی، ۱۳۸۳). "پیترهال"^۱

^۱ Hall.p